

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІМЕННОЇ ФРАЗИ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Вольницька Д.О.

(Житомирський державний університет ім. І. Франка)

У статті розглядаються основні підходи до дефініції «фрази», зокрема «іменної фрази» крізь призму різних лінгвістичних студій та її представників. Розвідка висвітлює типові структурні компоненти та функції іменних фраз в англійській мові. Ґрунтуючись на надбаннях останніх десятиліть у царині науки, а саме на Х-штрих теорії, у статті проілюстровані приклади іменних фраз у світлі генеративної ґраматики.

Ключові слова: фраза, іменна фраза, модифікатор, детермінант, постмодифікатор.

Структура речення завжди була у полі зору сучасних лінгвістичних студій. У синхронії і діяхронії досліджувалися різні його аспекти крізь призму формального і функціонального підходу.

Однією з лінгвістичних проблем є фраза. Концепт «фрази» тлумачився по-різному у царині дослідження даного поняття. Jespersen визначав фразу як комбінацію складених слів разом з метою формування смислової одиниці [13]. Так само, Kruisinga вирізняє «синтаксичні групи» як комбінацію слів, які є частиною речення [13]. У свою чергу Hockett звертається до складних форм, котрі ієрархічно організовані [14]. Як приклад, (1) *the elderly man* у (2) *the elderly man sat in the room* є складною формою, так само як і (3) *sat in the room*. Обидві частини є конструктивними, тобто група конструкцій, які певним чином є однаковими, оскільки передбачають модифікацію одного конституента іншим. У Програмі Мінімалізму Ноама Хомського фрази називаються відповідно до порядку слів у реченні. Коли фраза починається з категорії, то категорія отримує назву усієї фрази і є її лексичним ядром [6]. Як бачимо, трактування фрази в сучасній лінгвістиці зазнало різнобічного вивчення.

Серед типів фраз особливу увагу привертає вивчення саме іменних, тому метою нашої розвідки є дослідження та аналіз іменних фраз в англійській мові у світлі генеративної ґраматики. Відповідно до поставленої мети можуть бути визначені такі завдання: проаналізувати різні підходи до визначення іменної фрази, виділити основні їх типи та проілюструвати структуру іменних фраз на прикладах, ґрунтуючись на правилах Х-штрих теорії.

Дефініції, функції та позиції іменних фраз у реченні були досліджені багатьма вченими, зокрема Abney, Baker, Chomsky, Fromkin, Halliday, Quirk і багато інших [1; 2; 5; 11; 13; 18]. Описові дослідження внутрішніх компонентів іменних фраз здійснили Baker, Greenbaum, Quirk [2; 15; 18].

Визначення іменних фраз були запропоновані низкою лінгвістів. Розглянемо декілька з них:

- іменна фраза – це ґраматичний клас, що складається з іменника чи займенника і будь-якого безпосереднього модифікатора (будь-який ґраматичний елемент, який лімітує значення іншого елемента) [7];
- іменна фраза – це група слів з ядром-іменником чи ядром-займенником [20];

- іменна фраза – це група слів, що включає обов’язкове іменне ядро та усі інші структури (детермінанти, модифікуючі елементи), котрі закріплюються до ядра [3; 8; 9].

З вище зазначених визначень стає очевидним те, що іменна фраза – це група слів, що складається з іменника чи займенника як ядрового елемента і модифікаторів. Іменна фраза може бути простою, а саме у вигляді одного слова (*Tom, happiness*) чи комплексною (*workers who came late*). В англійській мові іменна фраза містить ядро, що є її центром, навколо якого вибудовуються усі інші конституенти [8; 9]. Слід зауважити, що іменні фрази є синтаксичною категорією не лише англійської мови, але і кожної мови світу в цілому. Опис іменної фрази у традиційній граматиці є безпосередньо тим, що Gleason називає слот-філлер (slot-and-filler technique) технікою, де іменна фраза може мати величезну кількість слотів та позицій з відповідним філлером [12]. Граматична складність іменної фрази визначається аналізом чотирьох базових конституентів: детермінантів, премодифікаторів, ядра, постмодифікаторів [3; 8; 9; 18]. Навколо визначення основного елемента іменної фрази вирують різні дискусії, оскільки різні школи та представники висвітлюють її ядро по-різному. Так, наприклад, De Mönnink наголошує, що ядро є домінантним членом іменної фрази [17]. У свою чергу генеративісти відхиляють цю точку зору, зазначаючи, що ядро є найбільш важливим елементом, що встановлює зв’язок між типом та інстанцією [19]. Quirk вважає, що ядро є найбільш важливим словом у фразі, з яким узгоджуються інші елементи клаузи [18]. Наприклад: (4) *important people*

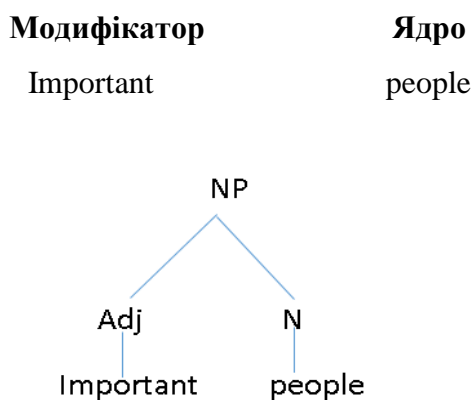

Рис. 1 Іменна фраза з модифікуючим елементом

Детермінанти надають референтну інформацію про ядро і повинні передувати іменній фразі, займаючи ініціальну позицію [8; 9]. Quirk виділяє три категорії детермінантів: предетермінант, центральний детермінант, постдетермінант [18]. До категорії предетермінантів входять такі слова, як *all, both, half, double, twice*, дробові вирази і вигуківі слова, такі як *such, what*. Наприклад: (5) *That was such a terrible car accident!*.

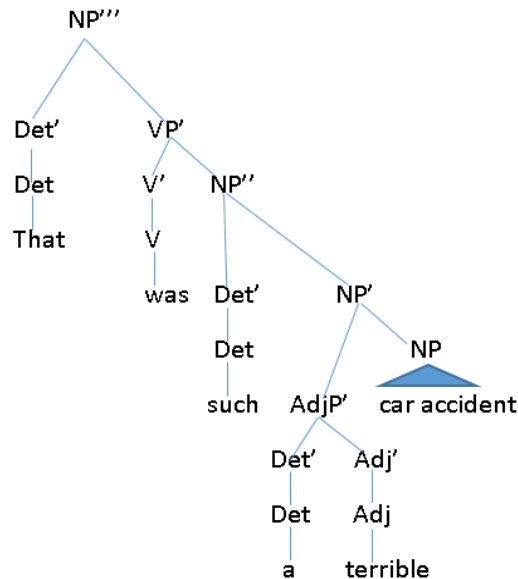

Рис. 2 Дериваційна модель з детермінантом іменної фрази у теорії Х-штрих

Найбільш поширеними центральними детермінантами є артиклі *a, the, an* та займенники *this, these, that, those, some* і т.д.. Постдетермінанти репрезентуються кількісними та порядковими числівниками як *one, first, two, second* тощо та квантифікаторами *few, many, large number of* і т.д..

За детермінантами можуть слідувати різні модифікатори. Відповідно до Quirk найбільш типовими модифікаторами є прикметники, дієприкметники, іменники, посесивний відмінок, прислівники та інші фрази і речення. Премодифікатори-прикметники виражають атрибутивний відтінок і у свою чергу можуть модифікуватися прислівниками в ініціальній позиції. Наприклад: (6) *my very smart daughter*. Дієприкметник I і II також можуть премодифікувати ядро в іменній фразі. Для прикладу, (7) *exciting journey* і (8) *excited man*. Quirk описує посесивний відмінок як премодифікатор, що виконує дві функції і висвітлює це у двох фразах: (9a) *my old friend's home* і (9b) *the old people's home* [18]. У прикладі (9a) посесив є описовим, оскільки прикметник *old* премодифікує іменник *friend*. На відміну від прикладу (9b), де *the old people's home* є детермінативом з прикметником, що премодифікує іменну фразу *people's home* [18]. Quirk зазначає, що іменна фраза може премодифікуватися цілим реченням. Наприклад: (10) *He has been to I don't know how many places* [18].

Quirk і Dixon зазначають, що порядок премодифікаторів не є повністю вільним і презентують це у вигляді семантично-синтаксичних класів: [17]

Dixon 1. цінність (good, bad) 2. величина (big, large, little) 3. фізичні параметри (broken, hot) 4. швидкість (fast, quick, slow) 5. людські схильності (mad, happy) 6. вік (new, young, old) 7. колір (white, black) 8. походження (wooden, Dutch) 9. ціль (cat food)	Quirk 1. загальна характеристика (small, heavy) 2. вік (new, young, old) 3. колір (red, white, black) 4. дієприкметник (running, carved) 5. походження (Chinese, Gothic) 6. іменник (London, jade) 7. деномінал (social, moral)
HEAD	

Рис. 3 Семантично-синтаксичні класи премодифікаторів

Іншим типом підрядного речення, яке часто вбудоване в іменну фразу є апозитивне. Воно репрезентується сполучником *that*. Наприклад: (11) *the news that contract has been signed*; (12) *the fact that the judge sentenced him into prison*. Сполучник *that* в апозитивному підрядному реченні відрізняється від *that* в релятивному підрядному реченні, оскільки у даному випадку він не має функціональної важливості. Відтак речення може існувати без сполучника *that*. Наприклад:

(13a) You must have known that contract has been signed

(13 b) Contract has been signed.

Як бачимо з вище зазначених прикладів, обидва речення є самостійними і не втрачають свій смисловий відтінок.

Складними іменними фразами вважають сурядні іменні фрази, які з'єднуються сурядним зв'язком, тобто сполучниками *and*, *or*. Наприклад:

(14) *My friend and/ or her sister will bring the present*.

Такі структури є досить простими на перший погляд, проте у деяких випадках існує їх двозначність. Розглянемо на прикладі:

(15) *Little boys and girls will be examined first*.

У реченні (15) стає не зрозумілим, кого буде оглянуто спершу: маленьких хлопчиків чи дівчаток. Відповідь буде залежати від того чи премодифікуючий прикметник *little* стосується лише *boys* чи то сурядної іменної фрази *little girl and boys*. З метою розрізнити можливості премодифікуючого прикметника *little*, ми повинні розглядати не лише повну сурядну іменну фразу, але і її ядра окремо. Проілюструємо це у вигляді дериваційної моделі фрази:

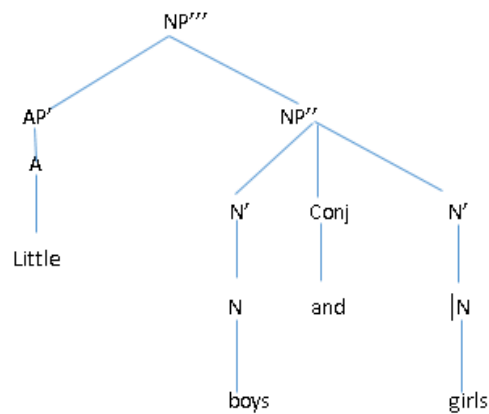

Рис.4 Дериваційна модель повної модифікованої сурядної іменної фрази

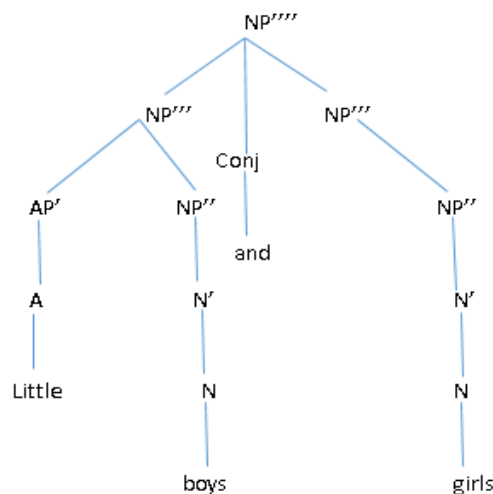

Рис.5 Дериваційна модель модифікації одного ядра

Рис.4 репрезентує випадок, коли *little* модифікує повну сурядну іменну фразу *boys and girls*, а **рис.5** зображає випадок, коли *little* модифікує лише *boys*.

Думки щодо постмодифікаторів серед граматистів різняться, однак більшість констатує наявність двох типів: постмодифікаторів та комплементів. Carter&McCarthy визначають постмодифікатори як такі, що конкретно визначають людину чи річ про яких йде мова, а комплементи, на їх думку, доповнюють значення іменної фрази [4]. Carter&McCarthy наголошують на тому, що найважливішою граматичною формою є релятивні підрядні речення, говорячи, що усі інші постмодифікатори можуть перефразовуватися релятивним підрядним реченням [4]. Це може бути повне релятивне підрядне речення, наприклад, (16) *the man who I have always loved* чи клаузою з дієприкметником I (17) *the girl looking at him* чи дієприкметником II (18) *the girl who looked at him*. Повний інфінітив та препозиційна фраза можуть виступати у ролі постмодифікаторів, наприклад: (19) *I had the whole night to make a decision*; (20) *the woman on the sofa*. Quirk наголошує на тому, що комплементи реалізуються препозиційною фразою чи підрядними реченнями. Підрядні речення можуть бути фінітними, як у реченні (21) *“The news that the team had won calls for a celebration”*

[18] чи нефінітними, де використовуються дієприкметник I і II чи інфінітив. Наприклад: (22) “*the person writing reports is my colleague*” [18].

Згідно з Quirk можна узагальнити функціональні компоненти іменної фрази у вигляді діаграми (Додаток 1 Рис.6).

Представники сучасних лінгвістичних студій вважають, що іменна фраза може виконувати наступні граматичні функції [15]:

- роль підмета

(23) The children in the class went to the school yard.

- роль прямого додатку

(24) They are reading some new instructions.

- роль непрямого додатку

(25) She have Thomas her car

- роль суб'єктного комплемента

(26) The exam was a test of their basic knowledge

- роль об'єктного комплемента

(27) Many of teachers consider her the best student

- роль комплемента прийменника

(28) A bunch of roses is intended for your girlfriend

- роль премодифікатора іменника чи іменної фрази

(29) Cheese production is increased this year

- роль адвербіала

(30) The expire date finishes next Monday

Як бачимо позиції іменної фрази у реченнях спричиняють її різні граматичні функції. Ми можемо стверджувати, що порядок слів іменної фрази у реченні взаємопов'язаний з виконанням її граматичних функцій.

У процесі нашої розвідки, ми проаналізували типові моделі іменних фраз у сучасній Британській пресі. Методологічною основою став корпус іменних фраз Бостонського університету. Зазначимо декілька прикладів [21].

Модель «модифікатор+ядро»

(31) currency movements;

(32) appropriate actions;

(33) broken promises;

(34) virtual crime;

(35) international project.

Проілюструємо приклад (35): ядро *project* модифікується прикметником *international*.

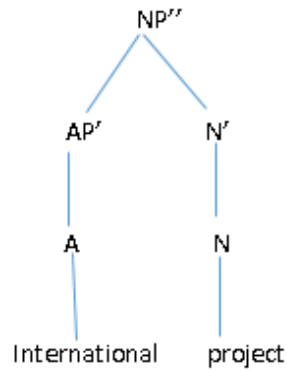

Рис.7 Модифіковане ядро іменної фрази

Модель «ядро+модифікатор»

(36) success with rejection;

(37) programs of study;

(38) results of business;

(39) results of summit;

(40) purchase of machines.

Проілюструємо приклад (39): ядро *results* модифікується постмодифікатором, що вираження препозиційною фразою *of summit*.

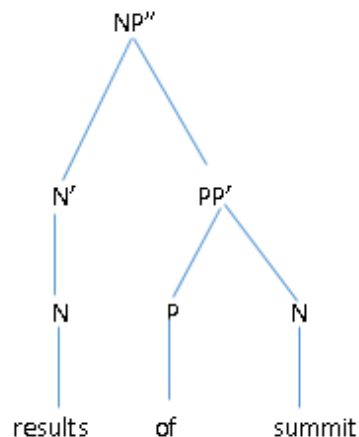

Рис. 8 Модифіковане ядро препозиційною фразою

Модель «модифікатор+ядро+модифікатор»

(41) a television campaign for a new brand of biscuits;

(42) the bomb explosions in Bali;

(43) automotive industry in Central Java;

(44) free internet access to every student.

Проілюструємо приклад (42): ядро *explosions* премодифікується (*det+noun*) *the bomb* і постмодифікується препозиційною фразою *in Bali*.

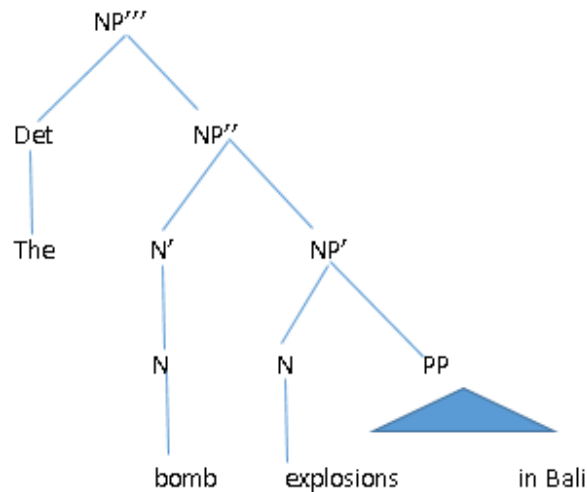

Рис. 9 Премодифіковане та постмодифіковане ядро

Проаналізувавши іменні фрази у корпусі іменних фраз Бостонського університету, можна зробити висновок, що у Британській пресі найбільш типовими є прості іменні фрази, ніж комплексні.

Нами було досліджено лише окремі моделі іменних фраз, однак вважаємо, що іменна фраза знаходиться у фокусі розвідки сучасних лінгвістичних студій. Іменна фраза є багатограним та складним компонентом синтаксису. Грунтуючись на розвідках генеративної граматики, вбачаємо подальшу перспективу розгляду іменної фрази саме у світлі новітніх генеративних теорій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Abney S. The English noun phrase in its essential aspect [Електронний ресурс] / S. Abney. – 1987. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.vinartus.com/spa/87a.pdf>.
2. Baker C.L. Introduction to generative-transformational syntax / C. L. Baker. – NJ: Prentice-Hall, 1978. – 470 p.
3. Biber D. Noun phrase modification / D. Biber, J. Grieve, G. Iberri-Shea // One Language, Two Grammars? Differences between British and American English / D. Biber, J. Grieve, G. Iberri-Shea. – Cambridge: University Press, 2009. – P. 182–193
4. Carter R. Cambridge Grammar of English / R. Carter, M. McCarthy. – Cambridge: University Press, 2006. – 973 p.
5. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax / N. Chomsky. – Cambridge, Mass.: M.I.T. Press, 1965. – 251 p.
6. Chomsky N. The Minimalist Program / N. Chomsky. – Cambridge, Mass.: M.I.T. Press, 1995. – 420 p.
7. Cook S. The Scope of Grammar / S. Cook, W. Suter. – New York: McGraw-Hill Book Company, 1980. – 300 p.
8. Coffin C. Applying English Grammar: Corpus and Functional Approaches / C. Coffin, A. Hewings, K. O'Halloran. – UK: Hodder Arnold, 2004. – P. 117-133
9. Crystal D. Rediscover Grammar / D. Crystal. – UK: Longman Pearson, 2004. – 253 p.
10. Delahunty G. P. The English language: From Sound to Sense / G. P. Delahunty, J. J. Garvey. – Colorado: Parlor Press, 2010. – 250 p.

11. Fromkin V. An Introduction to Language / V. Fromkin, R. Rodman. – Orlando: Holt, Rinehart and Winston, 1998. – 624 p.
12. Gleason H. A. Linguistics and English Grammar / H. A. Gleason. – Orlando: Holt, Rinehart and Winston, 1965. – 519 p.
13. Gómez I. P. Nominal Modifiers in Noun Phrase Structure: Evidence from Contemporary English / I. P. Gómez. – Spain: Universidade de Santiago de Compostela, 2010. – 377 p.
14. Hockett C. A Course in Modern Linguistics / C. Hockett. – NY: Macmillan, 1960. – 621 p.
15. Nelson G. An Introduction to English Grammar / G. Nelson, S. Greenbaum. – NY: Routledge, 2013. – 292 p.
16. Moravcsik E. An introduction to syntactic theory / E. Moravcsik. – London: A&C Black, 2006. – 263 p.
17. Mönnink I. On the Move: The Mobility of Constituents in the English Noun Phrase: a Multi-method Approach / I. Mönnink. – Amsterdam: Rodopi, 2000. – 188 p.
18. Quirk R. A Comprehensive Grammar of the English Language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik – L., N. Y. : Longman, 1985. – P. 59-99, 375-405
19. Radford A. Transformational syntax: A student's guide to Chomsky's extended standard theory / A. Radford. – Cambridge: University Press, 1981. – 402 p.
20. Richards J. C. Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics / J. C. Richards, J. Platt, H. Platt. – Essex: Longman, 1997. – 423 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

21. Boston University Noun Phrase Corpus. – Режим доступу: <http://npcorpus.bu.edu/>

В статье рассматриваются основные подходы к дефиниции «фразы» и «именной фразы» среди представителей разных лингвистических студий, исследованы структурные компоненты именной фразы, а так же её грамматические функции в предложении. В статье проиллюстрированы основные модели именных фраз в прессе Великобритании на базе корпуса именных фраз Бостонского университета. Результаты исследования представлены в свете последних генеративных теорий, а именно теории X-штрих.

Ключевые слова: фраза, именная фраза, X-штрих теория, детерминант, преддетерминат, постдетерминант.

The article aims at research of noun phrases in English. It highlights different approaches to the «phrase» and «noun phrase» definition. A special attention is drawn to the definition of «noun phrase» by different linguists. The author reveals main structural components of NPs in English basing on the recent investigations. The article illustrates main models of NPs in British Press which were analyzed in Boston University Noun Phrase Corpus. The results of the analysis are interpreted according to the to-date generative theory – X-bar theory. The article presents main grammatical functions of NP according to its sentence position.

Key words: phrase, noun phrase, determiner, modifier, pre-modifier, post-modifier.

